

Plac Kolegiacki 16/3

61 – 841 Poznań

Recenzja rozprawy doktorskiej ks. mgr lic. Marka Barszczewskiego zatytułowanej „Apologia wiary według Fultona J. Sheena. Studium katechezy dorosłych” Warszawa 2023 napisanej w Katedrze Katechetyki Fundamentalnej i Materialnej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Piotra Tomasika

Podstawę do wykonania recenzji stanowi pismo Dziekana Wydziału Teologicznego UKSW w Warszawie ks. prof. dr. hab. Piotra Tomasika z dnia 24. 4. 2023 r. w sprawie wykonania recenzji rozprawy doktorskiej ks. mgr lic. Marka Barszczewskiego.

Kierowano się opisem wymogów rozprawy doktorskiej zawartych w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. oraz Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Maszynopis liczy 366 stron i składa się z: strony tytułowej, spisu treści, wykazu skrótów, wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i aneksu.

I, Ocena merytoryczna

Jako główny problem badawczy Autor czyni poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: „czy apologia wiary Fultona J. Sheena może być aktualna w kontekście współczesnej katechezy dorosłych?”. (s.7) Czyni to w świetle katechetycznego i ewangelizacyjnego dzieła F. J. Sheena.

Głównym źródłem poszukiwań są publikacje F.J. Sheena tłumaczone na język polski „dotyczące jego programu telewizyjnego, audycji radiowych poświęconych społecznemu nauczaniu Kościoła, kapłaństwa prezbiterów oraz małżeństwa, jak również artykuły naukowe prezentujące jego działalność oraz książki nawiązujące do jego życia”. (s. 8) Podjęcie problematyki stanowi novum wobec braku dotychczas całościowego jego opracowania.

Obok wspomnianych wyżej wykorzystano nauczanie i dokumenty Kościoła, papieży oraz bogaty zestaw literatury bezpośrednio czy pośrednio związanej z podejmowaną problematyką rozprawy, zarówno w wersji drukowanej, jak i elektronicznej.

Praca obejmuje cztery obszary tematyczne: wiara oraz apologia i jej aktualne wyzwania, katecheza dorosłych i jej formy, osoba F. J. Sheena jako katechety i jego podejście do wiary, tematyka katechez F. J. Sheena oraz ich aktualność w chwili obecnej.

Odpowiadają temu cztery rozdziały rozprawy poprzedzone wykazem skrótów i wstępem, a zwieńczone zakończeniem, zestawem bibliografii oraz aneksem.

Rozdział I (s. 12 – 78) podejmuje problematykę związaną z pojęciem i apologią wiary. W oparciu o nauczanie Kościoła oraz refleksję, nie tylko teologiczną, przybliża pojęcie wiary, jej rozumienie, celebrowanie, relacje z katechezą oraz niezbędność w chwili obecnej jej apologii wobec zjawisk: sekularyzacji, postmodernizmu, nowego ateizmu, marksizmu kulturowego, poprawności politycznej i relatywizmu, gender oraz rewolucji kulturowej. W kontekście tytułu dysertacji w drugiej jego części przybliżono pojęcie nowej apologii, jej cech jako wyjaśnienie i ukazanie piękna wiary, ale i jawiące się pewne niebezpieczeństwa.

Rozdział II (s. 79 – 125) przedstawia problematykę związaną z katechezą dorosłych ukazując dorosłych jako docelową grupę odbiorców nauczania. Stąd po koncentracji na definicji katechezy, zwłaszcza w świetle Dyrektorium Katechetycznego z 2020 r., rozumianej w sensie szerszym jako działanie *Ad gentes*, ukazaniu adresatów, celach oraz jej formach w ostatniej części podejmuje problematykę komunikowania, zagrożeń niesionych przez masową komunikację, media jako narzędzia, ich siłę oddziaływania i relację Kościoła do zjawiska mediów oraz ich nowych miejsc i wymiarów dzisiaj.

Rozdział III (s. 126 – 189) przedstawia Fultona J. Sheena jako katechetę. Stąd po przybliżeniu ważnych etapów jego życia i podejmowanych inicjatywach, jego rozumienia wiary, kontekstu podejmowanych działań katechetycznych analizie zostały poddane formy i metody jego oddziaływania. Ukazano, iż obok naturalnych predyspozycji ważną rolę w jego działalności duszpasterskiej odegrała jego koncepcja apostołstwa, sposoby oraz wykorzystane rady wywodzące się z retoryki klasycznej dotyczące przygotowania i prezentowania wykładów, wystąpień i kazań oraz formy perswazji.

Rozdział IV (s. 190 – 234) przybliża nauczanie F. J. Sheena jako pozytywną apologię wiary. Wychodząc od tematów katechez: Kościół, sakramenty, człowiek, grzech, wychowa-

nie, relacje małżeńskie, osoba Jezusa Chrystusa, komunizmu i jego filozofii, stosunek do osoby, związkowi z ateizmem, niebezpiecznym jego wpływom na moralność i duchowość, zagrożenia dla Kościoła. W drugiej części podejmuje próbę ukazania F. J. Sheena jako katechety spełniającego wymogi stawiane współczesnym nauczycielom wiary, jak i aktualność oraz zasadność jego apologii.

W zakończeniu przywołując cel rozprawy autor uznaje iż został on osiągnięty, a cztery rozdziały pracy, zgromadzony materiał oraz jego analiza pozwala stwierdzić, iż „apologia wiary Sheena jest jak najbardziej aktualna w kontekście katechezy dorosłych”. (s. 235)

Pozwala to Autorowi w zakończeniu też wysnuć wnioski. Zauważa, że czasy działalności F. J. Sheena znacząco odstają od współczesnych, zmienił się klimat religijny, zaistniał bowiem wówczas efekt nowości radia, telewizji i powszechny do nich dostęp. F. J. Sheen był katolickim pionierem wykorzystania tej formy i sposobów przekazu. Wobec zmiany sytuacji pozostaje aktualna treść nauczania, którą podejmował i propagował oraz można wykorzystać wskazane drogi i sposoby jej przekazu. Dzięki formie przekazu przybierającej postać apologii, językowi trafiał on do szerokiego grona odbiorców. Apologia jest dziś szczególnie potrzebna. Autor uznaje, iż dzisiaj istnieje jednak potrzeba łączenia apologii i ewangelizacji.

Lektura rozprawy pozwala odnieść wrażenie, iż Doktorant zna dobrze źródła i wykorzystaną literaturę. Umiejętnie postawił problem, poddał wnikliwej analizie, uporządkował oraz stworzył całościowy obraz zagadnienia.

II. Ocena formalna

Rozprawa przygotowana została starannie. Praca napisana jest poprawnie metodologicznie. Rozwój myśli jest jasny i uporządkowany. Język rozprawy jest komunikatywny. Każdy rozdział otwiera szerokie wprowadzenie, brak natomiast ich podsumowania – łącznie z zakończeniem.

Przeprowadzane analizy czynione są w sposób kompetentny i wnikliwy świadczące o dobrej, pogłębionej znajomości problemu. Autor nie ogranicza się jedynie do relacjonowania kolejnych katechez, przemówień, homilii ale podejmuje problem z uwzględnieniem kontekstu wygłaszanej katechezy czy w powiązaniu z innym zagadnieniem. Jednak np. przy obszernym opracowaniu zagadnień w r. I p. 3 – w r. IV odnosi się wrażenie zbyt krótkiego odniesienia na s. 229.

Przy publikacji proponuję dopracować niektóre akapity, przypisy i literówki (np. s. 202 – 203, 12, 44 – 45, 56, 139, 150, 152, 156 – 157, 160, 179, 189 – 190, 209).

III. Bibliografia

Bibliografia (s. 238 - 265) została ujęta w dwóch działach: źródła: Biblia, nauczanie papieży, dokumenty Kościoła, dzieła Fultona J. Sheena; literatura.

Aneks (s. 266 – 268) zawiera 3 załączniki

Schematy (s. 269 – 366) katechez utworzone zostały w oparciu o wybrane (wskazane) pozycje książkowe F. J. Sheena.

IV. Wniosek

Rozprawa doktorska ks. mgr. lic. Marka Barszczewskiego stanowi ważne opracowanie jednego z podstawowych działów katechezy – katechezy dorosłych, a także propozycji dotyczących przekazu i komunikacji interpersonalnej.

Autor wykazał się opanowaniem warsztatu naukowego. Reprezentowany poziom refleksji naukowej zasługuje na uwagę. Wykazał się znajomością problemu, wnikliwym, jasnym i logicznym przedstawieniem zagadnień, zdolnością analizy i syntezy, formułowaniem wniosków.

Recenzowana praca spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym. Stawiam więc wniosek do Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie o dopuszczenie ks. mgr. lic. Marka Barszczewskiego do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

